

Ettepanek: EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS, millega luuakse liidus ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike ühine tagasisaatmise süsteem, COM(2025) 101

Otsuse ettepanek koordineerimiskogule

Kujundada seisukoht

KOKi esitamise tähtpäev 23.04.2025

VV esitamise tähtpäev 30.04.2025

Subsidiaarsuse tähtpäev - ei ole veel määratud

Põhivastutaja Siseministeerium

Kaasvastutajad (sisendi andmise tähtaeg 07.04.2025) Justiits- ja Digiministeerium, Välisministeerium, Õiguskantsleri Kantselei

Seisukoha valitsusse toomise alus ja põhjendus

Algatuse reguleerimisala nõuab seaduse või Riigikogu otsuse vastuvõtmist, muutmist või kehtetuks tunnistamist (RKKTS § 1521 lg 1 p1); algatuse vastuvõtmisega kaasneks oluline majanduslik või sotsiaalne mõju (RKKTS § 1521 lg 1 p 2)

Sisukokkuvõte

Määrusega luuakse ühtne Euroopa tagasisaatmise süsteem, mis sisaldab ühiseid menetlusi tagasisaatmisotsuste väljastamiseks ja Euroopa tagasisaatmiskorraldust, mille annavad välja liikmesriigid. **Liikmesriigid saavad tunnustada ja täita teise liikmesriigi tehtud tagasisaatmisotsust, ilma et oleks vaja alustada uut menetlust.** 2027. aastal vaatab komisjon, kas liikmesriigid on kehtestanud korra Euroopa tagasisaatmiskorralduste menetlemiseks ning võtab vastu rakendusotsuse, millega muudetakse teise liikmesriigi tehtud tagasisaatmisotsuse tunnustamine ja täitmine kohustuslikuks.

Kehtestatakse **selged eeskirjad sunniviisilise tagasisaatmise kohta, soodustades samal ajal vabatahtlikku tagasipöördumist.** Inimene saadetakse sunniviisiliselt tagasi, kui Euroopa Liidus ebaseaduslikult viibija ei tee koostööd, põgeneb teise liikmesriiki, ei lahku Euroopa Liidust ettenähtud tähtajaks vabatahtlikult või kujutab endast julgeolekuohtu.

Tagasipöördujatel on kohustus teha riiklike ametiasutustega koostööd kogu tagasisaatmismenetluse jooksul. Koostööst keeldumise korral võidakse vähendada

hüvitisi või konfiskeerida reisidokumendid. Kogu tagasisaatmisprotsessi vältel tuleb järgida põhi- ja inimõigusi.

Kuritarvituste piiramiseks ja põgenemise vältimiseks kehtestatakse rangemad eeskirjad. Liikmesriigid saavad tõhusamad hoovad tagasipöördujate asukoha kindlakstegemiseks, sealhulgas võimaluse nõuda rahalist tagatist ja korrapärast aruandmist või kehtestada nõue elada riiklike ametiasutuste määratud kohas.

Uutes eeskirjades **on sätestatud kinnipidamistingimused põgenemiseohu korral ja kinnipidamise alternatiivid.** Inimest võib kinni pidada kuni 24 kuud võrreldes praeguse 18 kuuga. **Julgeolekuohu kujutavate inimeste suhtes kohaldatakse erieeskirju,** näiteks kohustuslikku sunniviisilist tagasisaatmist ja pikemaid sisenemiskeelde. Kohtu korraldusel võib sellist inimest kinni pidada kauem kui 24 kuud.

Et tagasisaatmisotsuse ja tegeliku tagasisaatmise vahe ei oleks liiga pikk, **kehtestatakse ühine menetlus, millega tagatakse, et tagasisaatmisotsusele järgneb tagasivõtutaotlus.** Samuti võimaldavad uued eeskirjad **edastada tagasivõtmisega seoses andmeid kolmandatele riikidele.**

Veel luuakse uue süsteemiga **tagasisaatmiskeskused.** Ettepanek sisaldab õiguslikku võimalust saata Euroopa Liidus ebaseaduslikult viibivad ja lõpliku tagasisaatmisotsuse saanud inimesed kahepoolset või Euroopa Liidu tasandil sõlmitud kokkuleppe alusel tagasi kolmandasse riiki. Sellise kokkuleppe võib sõlmida kolmanda riigiga, kes järgib rahvusvahelisi inimõiguste standardeid ja põhimõtteid kooskõlas rahvusvahelise õigusega, sealhulgas tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtet. Alaealiste lastega perede ja saatjata alaealiste suhtes seda ei kohaldata.

Kas EL algatus reguleerib karistusi või haldustrahve? Ei

Kas nähakse ette uue asutuse loomine (järelevalvelised või muud asutused)? Ei

Kas lahenduse rakendamine vajab IT-arendusi? Ei

Mõju ja sihtrühm

Mõju valdkonnad

Siseturvalisus

Kogu Euroopa Liidus saadetakse praegu tagasi vaid 20 protsenti inimestest, kelle kohta on tehtud tagasisaatmisotsus. Kuna killustunud süsteemid võimaldavad eeskirju kuritarvitada, on vaja kaasaegset, lihtsamat ja tõhusamat õigusraamistikku. Uued eeskirjad annavad liikmesriikidele vajalikud vahendid, et tagasisaatmine oleks tõhusam, aga põhiõigused samal ajal täielikult kaitstud.

Kaasamine

Kaasata rahvusvahelise kaitse sotsiaalpartnereid (Eesti Pagulasabi, IOM, UNCHR, Inimõiguste keskus)